

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/41884>

Please be advised that this information was generated on 2017-02-07 and may be subject to change.

**Leren van een
verloren wedstrijd**

**Wij, zij en de media
Wob ontoegankelijk**

Jan 2005

Ondanks richtlijn RVD

Vertaalbeleid overheids

Voor het vertalen van brochures over regelingen heeft de Rijksvoorlichtingsdienst een stroommodel ontwikkeld. Houden de verschillende ministeries zich aan dat model of voeren ze een eigen vertaalbeleid?

Tekst: Carel Jansen

Beeld: Rijksvoorlichtingsdienst

In een project dat de Utrechtse onderzoekers Jacqueline Hulst en Leo Lentz aan het eind van de jaren negentig uitvoerden voor de Belastingdienst, stelden zij vast dat het binnen het Ministerie van Financiën, en

stroommodel 'Wel of niet vertalen van een brochure?', te vinden op het digitale Communicatieplein, een website die alleen toegankelijk is ambtenaren van de landelijke overheid.

Ministeries hebben geen helder taalbeleid.

niet alleen daar, ontbrak aan een helder vertaalbeleid. Zo kon niemand de onderzoekers duidelijk maken waarom er in de toenmalige meertalige brochure over de Motorrijtuigenbelasting wel uitleg over de regeling werd gegeven in het Engels, Frans, Spaans, Turks en Arabisch, maar niet bijvoorbeeld in het Duits. Hulst en Lentz drongen aan op een beslismodel, liefst in de vorm van een stroomschema, dat voorlichters houvast zou geven als ze moeten beslissen of een bepaalde brochure (deels of geheel) vertaald moet worden.

Beslismodel voldoet niet

Zo'n stroomschema is er inderdaad gekomen, zij het met een andere inhoud dan die Hulst en Lentz voorstelden. Zij pleitten, geheel in de tijdgeest van vóór 11 september 2001, nog voor een beslismodel dat als eerste regel zou hebben dat er een vertaling moest komen als het ontbreken daarvan niet-moedertaalsprekers voor problemen zou stellen. Anno 2005 is het klimaat flink veranderd. Dat blijkt uit het

In de allereerste zin van de inleiding voor het model zoals dat door de RVD op het Communicatieplein is gezet, staat dat overheidscommunicatie aan allochtonen in beginsel zoveel mogelijk alleen in het Nederlands wordt aangeboden. Alleen als er over rechtsgelijkheid, gezondheid en/of veiligheid informatie moet worden verstrekt die voor de doelgroep noodzakelijk is om volwaardig en/of veilig in de Nederlandse samenleving te functioneren, kan worden besloten een brochure in zijn geheel te laten vertalen, zo maakt de toelichting bij het stroommodel duidelijk. Bij zogenaamde *serviceboodschappen*, die informatie bevatten die nuttig wordt geacht voor de burger (informatie over Huursubsidie of over het invullen van een teruggaveformulier voor de Inkomstenbelasting bijvoorbeeld) kunnen er volgens het stroommodel vertaalde samenvattingen worden gemaakt. In welke talen die samenvattingen dan moeten verschijnen, moet worden beslist op basis van onder meer financiële overwegingen. Ook moet reke-

ning worden gehouden met de omvang van de doelgroep en met het politieke belang. Hoe de omvang van de doelgroep kan worden bepaald, en welke politieke belangen welk gewicht moeten krijgen, wordt verder niet aangegeven.

Geen lijn in te ontdekken

Misschien is de onduidelijkheid over deze punten wel een van de oorzaken van de ondoorzichtigheid in het feitelijke brochurevertaalbeleid op de diverse ministeries. Misschien is ook het stroommodel niet zo bekend als de RVD graag zou zien. En misschien ook weten de beslissers op de ministeries wel wat ze volgens de RVD wel en niet moeten doen, maar varen ze gewoon hun eigen koers. Waartoe dat leidt, blijkt uit de tabel hieronder. Daarin is voor vier ministeries en voor zes regelingen die in het RVD-model allemaal onder de noemer *service* vallen, terug te vinden in welke talen de brochures wel en niet vertaald zijn. Een deel van de vertaalde brochures is in papieren vorm beschikbaar, de andere zijn als pdf-bestand van de sites van de desbetreffende overheidsorganisatie te downloaden.

Het valt niet mee om hier een heldere lijn in te ontdekken, en nog minder om hier de toepassing van het stroommodel van de RVD in te herkennen. Zo is de Huursubsidiebrochure vertaald in zes vreemde talen (waaronder wel het Chinees, maar vreemd genoeg niet het Duits), de tekst over de registratie van een motorvoertuig in vijf, en de tekst over de Kinderbijslag in vier. Het Arabisch hoort daar niet bij, maar in de brochure over de korting op de AOW wordt die taal weer wel meegenomen. Waarom is onduidelijk.

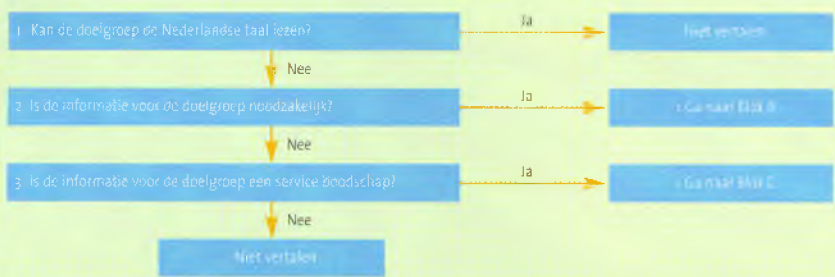
Volgens het RVD-model zou bij geen van de regelingen in de tabel een complete brochuretekst vertaald mogen worden. Het gaat immers steeds om zogeheten *serviceboodschappen*. De werkelijkheid is anders. De pdf-bestanden van VROM bijvoorbeeld zijn allemaal vertalingen van uitvoerige brochureteksten. Complete informatie, maar dan op papier, wordt ook verspreid door de RDW (voorheen Rijksdienst voor

	Korting op AOW (SZW)	Kinderbijslag (SZW/SVB)	Vermogen in het buitenland (SZW)	Motorrijtuigenbelasting (Financiën/BD)	Registratie van een motorvoertuig (V&W/RDW)	Huursubsidie (VROM)
Arabisch	ja	nee	ja	nee	ja	ja
Chinees	nee	nee	nee	nee	nee	ja
Duits	nee	ja	nee	nee	ja	nee
Engels	ja	ja	nee	nee	ja	ja
Frans	ja	ja	nee	nee	ja	ja
Spaans	nee	nee	nee	nee	nee	ja
Turks	ja	ja	ja	nee	ja	ja

brochures chaotisch

Stroommodel 'Wel of niet vertalen van een brochure?'

Blok A

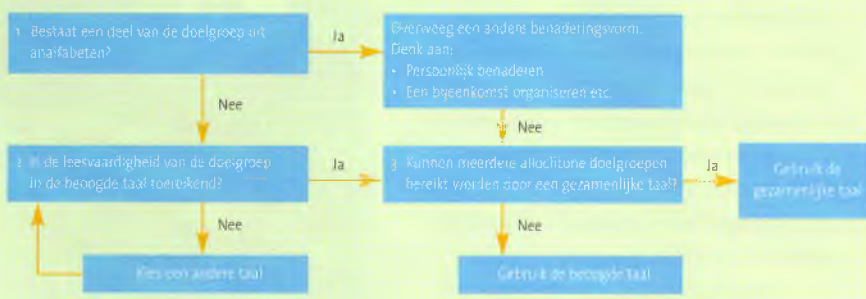
Blok B

Blok C

Blok D

Beslismodel 'Wel of niet vertalen van een brochure?'

het Wegverkeer) Die stuurt niet-Nederlandssprekenden die meer willen weten over de registratie van een motorvoertuig gratis een lijvige bundel toe met gedetailleerde uitleg in vijf vreemde talen.

Verrassend is ook hoe de Belastingdienst gereageerd heeft op de vraag naar het vertaalbeleid rond de brochure over de motorrijtuigenbelasting. In de meertalige

brochure over deze regeling, die na het onderzoek van Hulst en Lenz verspreid werd, was wel een Duitse tekst opgenomen maar de Franse en de Spaanse vertalingen waren eruit verdwenen. Sinds begin 2005 kan deze meertalige brochure helemaal niet meer aangevraagd worden. Volgens een woordvoerder van het Ministerie van Financiën past dat in het beleid van de

Belastingdienst om alleen nog maar in het Nederlands te communiceren. Dat valt moeilijk te rijmen met het stroommodel van de RVD. Of zou bij de Belastingdienst het vertalen van samenvattingen sinds kort op onoverkomelijke financiële problemen stuiten?

De politiek aan zet

Het is tijd voor nadere bezinning over het brochurevertaalbeleid. Eerst zal er een duidelijke politieke keuze moeten worden gemaakt, waarover ook in het parlement verantwoording wordt afgelegd. Er zijn diverse opties denkbaar. Er zijn nog steeds goede argumenten om in beginsel alle burgers die in Nederland wonen en die (nog) niet voldoende leesvaardig zijn in het Nederlands om belangrijke brochures te kunnen begrijpen, te helpen door van die brochures complete vertalingen beschikbaar te stellen. Dat maakt het voor hen gemakkelijker om aan hun plichten te voldoen en hun rechten te laten gelden, en dat leidt weer tot een grotere effectiviteit van de regelingen waarom het allemaal begonnen was. Aan de andere kant van de lijn ligt het standpunt van sommige ambtenaren en politici dat de overheid alleen nog in het Nederlands zou mogen voorlichten, om te stimuleren dat wie het Nederlands nog niet machtig is daar zo snel mogelijk verandering in brengt. De vraag rijst natuurlijk of zo'n pressiemiddel wel geëigend is. Het is aan het kabinet en de Kamer om die vraag te beantwoorden. Wat de uitkomst ook moge zijn, aan de RVD is het vervolgens om het gekozen beleid ook echt tot uitvoering te laten komen. En daar is kennelijk meer voor nodig dan een stroommodel op het Communicatieplein.

J. Hulst & L. Lenz (2001). Public documents in a multilingual context. In: D. Janssen & R. Neutelings (red.) *Reading and Writing Public Documents*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, pp. 85-103.

Carel Jansen is hoogleraar bedrijfscommunicatie aan de Radboud Universiteit Nijmegen.